

Stavba roku a protikorupční legislativa aneb co platíme za nejlevnější projekty

Author: Jan Fibiger, Nadace ABF | Published: 04.05.2011

Investor - Milan Kuršel ze společnosti Hybler Group, jež je hlavním akcionářem investora, společnosti Vodní elektrárna Železný Brod - ve strojovně přivítal hosty. Po prezentaci, zobrazující historii a výstavbu nové elektrárny, se všichni přítomní hosté odebrali k plaketě, u níž pár slov pronesl Jan Fibiger za Nadaci ABF, která je organizátorem soutěže. Následně pak společně s M. Kuršelem odhalili plaketu Stavba roku 2010. Poté byli přítomní hosté pozváni k pohoštění ve strojovně, ke kterému jim hrála kapela Jazz Paluba. Tak o události referoval tisk - ve zprávě se ale bohužel neobjevily zajímavé a podstatné informace o genezi projektu.

Staronová elektrárna

Každá stavba je svým způsobem příběh. Malá vodní elektrárna Železný Brod ho má také. Především není rekonstrukcí, ale zcela novou stavbou, ovšem na místě, kde vodní elektrárna, co paměť sahá, vždy existovala. Ta stará již ovšem dlouho nefungovala, téměř se rozpadla a po sametové revoluci se její ruiny staly výzvou k pokusu vrátit její funkci do území. Jakub Kuršel, který se svou firmou k rekonstrukci elektrárny přistoupil, musel projít dlouhou cestou: téměř šestnáct let papírové přípravy. Na jejím konci po roční realizaci vznikla stavba oceněná titulem Stavba roku i Cenou Státního fondu životního prostředí. Železnobrodská elektrárna také v soutěži Stavba roku získala nejvíce hlasů veřejnosti v internetové soutěži.

Zisk hned tří stavebních „Oskarů“ není náhodou. Komorní objekt s vyváženou architekturou, respektující funkci objektu i ráz jeho okolí, zapadá do upraveného přírodního prostředí údolí Jizery. A jeho energetický a ekonomický přínos je nesporný. Inspirativní je také průběh jeho realizace.

Projekt a projekt

Stavba nové elektrárny podle původního řešení a rozpočtu, zpracovaného podle položek URŠU, měla stát 240 mil. Kč. Tato informace stála na počátku spolupráce investora a projektanta. Na jejím základě byla především samotná stavba posunuta poněkud dolů po proudu. Tady mohlo vzniknout a vzniklo vhodnější staveniště, byly tu i lepší výškové poměry pro vlastní provoz elektrárny a zmenšily se také nároky na nákladné opěrné zdi. Důsledně byla řešena optimalizace tohoto přesunu, zejména využití vytěžených zemin při formátování takřka půlkilometrového náhonu. Výsledný efekt: cena 97 mil. Kč a přitom vyšší kvalita stavebních prací i architektonického ztvárnění průmyslového objektu.

Nejlevnější neznamená nejlepší

V této souvislosti člověka mané napadá, jak nesmyslný je požadavek nejnižší ceny, prosazovaný jako „protikorupční opatření“ do novely zákona o veřejných zakázkách. Pokud to vztáhneme na projekt - jeho smyslem přece není jen splnit všechny, často až formálně stanovené podmínky různých správních institucí, ale hlavně použít všech znalostí místních poměrů k racionálnímu řešení konečné podoby celé stavby. V případě železnobrodské elektrárny soukromý investor díky kvalitnímu a poučenému projektu ušetřil více než 50 % předpokládaných nákladů - a to zase díky tomu, že cena projektu pro něj nebyla tou rozhodující. Naopak, rád se s projektantem rozdělil o úsporu, která mu z této spolupráce vzešla, protože byla mnohonásobně vyšší než i ten nejvyšší tabulkový honorář projektanta.

Ekonomická racionalita postupu společnosti Hybler Group je zvláště patrná pro porovnání nákladů a výsledků výstavby elektrárny a úpravy údolní komunikace v sousedství tohoto projektu. V tomto případě byl investorem veřejný sektor - ten zcela podle zákona „vysoutěžil“, zadal a následně z velké části zrealizoval opěrnou zeď za mnoho desítek milionů, která ovšem mohla být řešena násypem sousedního náhonu, realizovaného v souvislosti s oceněnou stavbou. Násyp by byl využit hned dvakrát a jeho cena by byla o řád nižší než náklady na opěrnou zeď. To by ale investor musel přemýšlet jinak a samozřejmě totéž by muselo platit i pro projektanta. Jeho práce by ale pak nejspíš nebyla „nejlevnější“ a jako taková by vlastně soutěž nemohla vyhrát - podle zákona. Navíc se později ukázalo, že stavba je vlastně zbytečná a byla zasypána. Závěr: veřejný sektor neumí šetřit.

Veřejný sektor = investor bez pravomocí

Naskýtá se otázka, jak nahradit praxi nejnižší ceny. Příklady lze najít v cizině. Koncepční řešení by měla hledat projektová soutěž, která by aktivovala širší okruh možných technických i ekonomických námětů. Projekt, respektive jeho cena by mohla být stanovena podle faktických požadovaných výkonů na přijatou koncepci a projektant by měl být prémiován za úspory proti srovnatelným cenovým normativům z minulých projektů. Takové normativy dodnes zpracovává URS.

Takové řešení a postup by potom fungovaly jako přirozený tlak na snižování konečné ceny stavby a uplatňování lepších a efektivnějších technických řešení. Samozřejmě - takové zlepšení v průběhu přípravy a realizace stavby vyžaduje spolupráci investora, jeho pravomoc přijímat změny, zlepšení, ochotu a zainteresovanost všech zúčastněných na docílení úspor. K tomu ovšem žádný správce veřejných rozpočtů zatím nemá pravomoc.

Dnešní stav, kdy vysoutěžená cena projektu a následně stavby je jednou pro vždy přijatou cenou, je v praxi často základem nikoli pro snižování, ale naopak pro zvyšování ceny. To vychází mj. i z toho, že nikdo - investor, dodavatel ani projektant - není zainteresován na jejím snížení. „Soutěž“ je tak orientována jen na otázku, o kolik lze vysoutěženou cenu zvýšit. To je cesta, která nemá „protikorupční východisko“. Stejně jako jí není přinejmenším u projektové přípravy staveb nejnižší cena práce.

Autor je předsedou správní rady Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství, která je mj. organizátorem soutěže Stavba roku.

04.05.2011 09:03, Jan Fibiger, Nadace ABF